

ISOLA BELLA

Zamýšleli jsme z Lugana rovnou do Milána. Naši známí nás však důtklivě vyzývali, abychom nelitovali dne a zajeli tam oklikou přes Lago Maggiore a podívali se na jeho utěšené Borromejské ostrůvky. Důtklivě nás vyzývali a živě nám líčili jejich půvaby a mnohé neobyčejné krásy. Zvláště jeden z nich velebili, Isolu Bellu. Ale nám se nechtělo. Nezbyvaloť času. Ještě výlet z Lugana na Monte Salvatore nad luganským jezerem a pak bez prodlení na Milán a Veronu, na které jsme se těšili. Od úpatí Monte Salvatore jeli jsme na lanové dráze kaštanovým a ořechovým lesem, pak různým listnatým stromovím a houštím do strmé výše jako do střechy, pak volnou strání, a tratí, jež jede třikrát tak vysoko jako naše Petřínská, jako by konce nebylo. Její koleje, při nichž sem tam se ve větru zachvívá cyklamen, hojně tu rostoucí, svítí se před námi a tratí se ve výši, pod holým temenem hory.

Rozhled se šířil. A pojednou vyhouplo se před námi na západ, na tmavomodrém, zářícím nebi sněhobílé, svítící, oslňující téměř obrovského Monte Rosa a pásma jeho ledovců. Div, že se nám dech nezatajil nad tím nenadálým pohledem. A dál kolem na sever a na jihovýchod mohutná hradba alpských velikánů. I na jih, do lombardské nížiny utěšený rozhled; zrak se však vrací, to jsme již v slunečné záři a v prudkém větru obcházeli temeno Monte Salvatore, k ledovcům a k tomu pruhu vody mezi horami na severozápad.

Tot' kus jezera Maggiore. Hladina temně modrá v tajemném klínu a stínu hor sněhobílých, zářících vrcholů pod lazurovým nebem. Jako z pohádky vypadalo to zákoutí, a jako pravá pohádková krajina nás očarovala. Vzbudilať touhu, náhlou, neodolatelnou, zhlédnouti to vše zblízka, stanout tam u těch safírových vod.

Tu jsme již času nedbali a rozhodli jsme se hned. Křidel, jak by si touha byla přála, nebylo. A tak jsme sjeli lanovou drahou zase dolů, pak parníkem přes Luganské jezero do Pon-

te Tresa, odtud drahou na břeh jezera Maggiore do Luina, rodiště Bernadina Luinia (nar. 1460), jehož freskovou malbu umučení Páně jsme před tím v Luganě v kostele S. Maria degli Angeli obdivovali.

Kolem sochy Garibaldiho, stojící opodál břehu, chvátali jsme k jezeru. Tu bylo jinak, nežli jak jsme viděli s Monte Savatore. Safír ten tam... Jezero, jež se nám z dálky zdálo temně modrým, rozkládalo se před námi zelenou spoustou vln. Místo safíru smaragd, a ten ne čisté, plné zeleni. Ale pohled přes to vše půvabný, a čím dál tím půvabnější, zvláště s parníku, který nás měl dopravit k Isole Belle.

Zrak uváben těkal nejvíce na sever a na západ po březích vroubených mohutnými horami s rozkošným úpatím kaštanových lesů, vinic, zahrad plných oliv, fíkových i pomorančových stromů a myrtového houští, v jejichž zeleni na břehu i výše ve svazích proběhlávaly se osady, villy a dvorce.

Lodní zvon občas oznamuje zastávku. Tu Laveno, naproti přes jezero Intra, odtud kolem ostrůvku S. Gioanni, prvního a nejmenšího z Borromejských, s kapličkou v bujné zeleni, k výstavné Pallanze. Z Luina jsme vyjeli odpoledne. Teď už se den nachýlil. Zelené vlny s bílými pěnivými hřebeny v živém ruchu se převalující a honící měnily barvu. Rudý zákrmit hasnoucího dne se po nich míhal, hasl a zase zplanuv přehupoval se s vlny na vlnu, dál a dál. Ale stíny soumraku jej honily a dusily a samy rostly a šířily se.

I na ledových čelech alpských hor bledl nach, kterým prve zahořely, i červené mraky hasly na nebi, jež se tmělo a počalo prokvétati hvězdami.

Sem tam na březích zazářila světla, a odlesk jejich pronikal jako plamenné meče do zčernalých hlubin. Jen kolem lodi se vodní pláň mdle leskla v tichém svém rozruchu, dále však úplně potemněla.

Jako obrovské stíny vystupují z ní hory. Jejich úpatí, lesy i osady, vše splynulo v hustém šeru. Kolem jen hory a voda. Jenom příroda, sama, velebná, mohutná, v podstatě nezměnná. Tak bylo před věky, kdy tu barbar na hrubém člunu se jeze-

rem pouštěl, tak později, kdy Říman, zatknuv tu své orly, staveb na březích rozkošné villy a nad zelenými vlnami bělostkvoucí chrámce Venuši, jako tam u Pallanzy na ostrohu la Castanula.

Zvon zazněl. Lod' se zastavila u Bavena. Většina turistů zde vystoupila. Dál jedeme již skoro sami blížíce se temnem a tichem ku svému cíli. S paluby, přes kterou vane příjemný chlad večera i z vod, vyhlížíme Isolu Bellu a její družky, vystupující před námi z pláně vodní jako černé stíny. Nerozeznáváme nic, jen neurčité obrysy stromů a pod nimi dvě zarudlá světla. Ta se hnula s místa a blíží se k nám, a rychle. Dvě barky s plátěným krytem jedou pro turisty k parníku, jenž teď večer u samého ostrova se nezastaví.

Již dojíždějí, právě, kdy zvon zazněl, a parník zastavil na jezeře, v šíru. Mnoho však nepopadly. Jen můj soudruh a já, samojediní z celé lodi, sestupujeme s parníku. Osmahlý Vlach odnáší naše zavazadla, pak s druhým chápe se vesel. Za chvíli jsme u břehu, pod stromy. Vystupujeme přímo pod ně k hotelu, a sklepník v černém fraku nás vítá – po německu. Švýcarský Němec, jakých všude po hotelích v severní Itálii. Vzpomněl jsem hned na Němce z říše, jenž nám v Luganě o Švýcařích tvrdě řekl: „Ve středověku žoldnéři, teď sklepníci.“ My byli s malým Švýcarem spokojeni. Přinesl slušnou večeři, všecko domácí, ryby zvláště dobré a ještě lepší víno, také domácí.

Bylo začátkem září, večer byl velmi vlažný a lahodný. Pod ligustrovými stromy se mile sedělo a hledělo ven na temné, tiché jezero.

V plné záři jasného dne ukázala se nám část ostrova, ta, ku které jsme v noci přistali, a ne zrovna nejkrásnější: hotel, rybářská stavení, u nich na břehu sítě, lod'ky, bárky, ženy, jež nám silně nabízely všelijaké památky na ostrov: fotografie, divné růžence a j.

A dále pak za hotelem! Po schodech vystoupili jsme na umělý, zděný taras a stanuli jsme před výstavným barokovým palácem. Od něho, k severozápadu proběhávala se rybářská stavení na nedalekém ostrově (Isola de' Pescatori), také z družiny

borromejských, jichž největší, jako „matka“, Isola madre jest; dále k severu mezi Isolou Bellou a ostrovem S. Giovanni u Pallanzy.

Ale nejpůvabnější ze všech je ten, po kterém jsme onoho jitra chodili. Ve své bohaté, rozkošné úpravě se stkví Isola Bella od 17. století. Hrabě Vitaliano z rodu Borromejských ji tak vyzdobil. Lombardští architekti vystavěli jeho nákladem nádherný ten palác a zřídili při něm nákladné sady a zahradu.

Když všecko dílo bylo r. 1671 dokonáno, změněno také jméno ostrůvka. Prve slul Isola inferiore, nyní nazván po matce hraběte Vitaliana „Isabella“. Než půvaby ostrova změnilo jméno vznešené paní. Z Isabelly stala se Isola Bella. A právem.

Palác je turistům přístupný. Ustanovený průvodčí vás provádí prostornými jeho komnatami. Jsou bohatě zařízeny, a milovník starožitností najde tu mnoho vzácného, zvláště nábytku: křesla, skříně vykládané ebenovým dřevem i perletí, stolky mistrné mozaikové práce díla římského i florentského, drahocenné gobelíny. Všimneme si také rarit, prehistorického člunu, modelu benátského Bucentaura, tam krásného sedla ze 14. století, tu široké postele pod nebesy, v níž se vyspal Napoleon I. před bitvou u Marenga, a j.

I sbírka obrazů vás zajme leckterým svým kusem. Je tu Luca Giordano, Lebrun, Petr Malyn a j. Procházíte z komnaty do komnaty, mnohé vás zajímá, lecčemu se divíte, ale přes tu chvíli obrací se váš zrak ven oknem nebo otevřenými dveřmi po úchvatném obraze krajinném, po zeleném, širém jezeře, třpytícím se kolem v slunečném jasu, po ostrovech, k nimž veslují bárky bílých krytů, po horách z jezera vystupujících, po jeho rozkošných březích a osadách v bujném zelení. Vše pod tmavomodrým nebem, v plném světle a v zářivém vzduchu se tak jasně rýsuje, všude taková lahoda živých a sytých barev.

Pak z toho jasu vstoupíte ve stíny a prochlad rozlehlé zahrady u paláce, jež zabírá větší část ostrova. Stála mnoho peněz, práce a píle. Jeť založena na skalnaté půdě a skoro všecku prst musili sem odjinud přivézt. Nyní je proslavena svou vegetací, její bujností a rozmanitostí. Sever a jih i daleký východ mají tu

zástupce svého rostlinstva. Kráčíte stínem stmělé cypříšové aleje i mohutných jedlí, košatých pinií a již vás pojímá líbezně šero vavřínového hájku. Tu se déle zastavíte a prohlížíte si zvláště dva vavříny mohutných kmenů. Na jednom z nich, jak vůdce ukáže, vřezal Napoleon I. před bitvou u Marenga slovo „battaglia“.

A dál pořád nové a jiné stromy, keře i byliny, a čím dál tím více sobě doznáváte, že jste z botaniky mnoho zapomněli a mnohému se ani nenaučili. Vidíte mohutný korkový dub, severoamerické pinie, eukalypty, kameliové, oleandrové stromy, vysoké myrtové houští a j. a j., a nic tu po botanickém systému urovnaného, vše tu i dál, tak malebně rozložené a seskupené. Pod hustým krytem vzácného tohoto stromoví a křoví mihne se vám nejedna socha, a stanete u lasturové jeskyně, z jejíhož šera probělavá se tělo čarovné Venuše, v rozkošném položení si tu hovící. A opodál, v šerém zákoutí, lahodně hrčí a šumí a pleská voda staré fontany.

Středem zahrady je pyramida přes 30 m. vysoká. Má deset teras z navezené hlíny bohatě upravených. Na rohu jedné každé stojí střídavě kamenné obelisky a sochy, na nejvyšší pak je vztyčen mohutný jednorožec, erbovní znamení rodiny Borromejských.

Odtud je nejpůvabnější rozhled zahradou na jezero, na hory, města, osady, bílé samoty a villy. K jihu a k východu je volný, k severu poněkud zaclánějí vysoké oleandry, mocné křoviny vavřínové, myrtové a mohutné pelargonie. Za jejich živou stěnou plnou bujných květů zvedají se zasněžená, třpytící se temena Alp – pohled to, jenž uchvátí a neprchne z mysli jako na sta jiných cestovních dojmů. Ale jak ho vypsati!

Na té kvetoucí pyramidě a dále pak odtud rozkošnou zahradou je volněji a světleji. Hustý kryt vavřínového háje a jiných stromů stále zelených nás už nestíní. Kráčíme stezkami, terainem stále a malebně se střídajícím kolem magnolií, papyrusů, bambusů, mexikánského agave a jiných vzácných rostlin. Všude tu citronové stromy, pomorančových pak celá alej poblíž malého přístaviště s mříží uměle kovanou, kde panstvo

vstupovalo na bárky a lodice. Z temné zeleni září zlatem dozrávající pomoranče a již na téže koruně hojně květů se probělavá.

Není dovoleno, přirozeně, nic trhati. Ale dál za tou vzácnou alejí, na zpáteční cestě, urveme přece haluzku s cedru libanonského, jenž vysokou a rozložitou korunu rozkládá zářícím vzduchem v sousedství ohromného australského keře, jenž se zdí dolů visí jako zelený, ztichlý vodopád.

Tam v bohatých komnatách Borromejského paláce připadlo mi bezděky Goethovo: „Znáš-li ten kraj –“ a tu v té čarovné zahradě vzpomněl jsem na naše stromy, na naše širé, tmavé lesy. A neměl jsem onoho skličujícího citu chudákova v přítomnosti vznešeného boháče. Rád, rád jsem si na ně vzpomněl a živěji jsem přisvědčil panu Tadyáši, když hájil proti paní Telimeně našich bříz, severních lesů. —

Pak se nás zase Švýcar ujal. Kromě jídla a vína přinesl také knihu cizinců. Hledali jsme v ní krajany. A našli jsme jedno. JUDr. N. N. (Docela české jméno známého českého advokáta) „Advokat aus Prag“.

To nás tu nejmíň těšilo. V tom se ozval u přístaviště hlas trouby na znamení, že se parník blíží. Spěchali jsme k lodi. Tentokrát jsme se rybářkám neubránili. Každý jsme si koupili velký, ale lehký růženec ze suchých plodů eukalyptových, silně, pronikavě páchnoucí. Páchla po něm pak brašna i kufr.

Jedouce na jih, k Aroně, hleděli jsme s paluby tak dlouho zpět, až nám s očí zmizela půvabná, utěšená Isola Bella.

A. J.

(Alois Jirásek)